

Hlášení o zastřelení Bohumila Hasila. Report on the shooting of Bohumil Hasil.

Životopisy některých kurýrů

Josef Hasil se narodil 8. 2. 1924 v Zábrdí na Prachaticku. V roce 1945 vstoupil do KSČ, byl strážmistr SNB, sloužil u pohraničního útvaru Zvonková v okrese Český Krumlov. Státní soud jej odsoudil v Praze 2. února 1949 na 9 let těžkého žaláře podle zákona 50/1923 Sb. Důvodem byla skutečnost, že 20. října 1948 spolu se stržm. Zdeňkem Vyletou zběhli do Německa a přitom převedli za uplatu tři uprchlíky. Byli zatčeni 25. října 1948 po návratu z Německa.

Trest vykonával v pracovním táboře v Dolním Jiřetíně u Mostu. Dne 9. 5. 1949 uprchl se spoluvězněm z pracoviště Dolu Kolumbus a odešel do Německa. Pracoval jako kurýř, mnohokrát přešel státní hranici. Jeho úspěchy vedly k tomu, že byl nazýván „králem Sumavy“. Rada Hasilových spolupracovníků v Československu byla postižena dlouholetým vězněním a perzekucí. Dne 7. prosince 1949 se zúčastnil přestřelky s příslušníky SNB u obce České Zleby, okr. Prachatice. Mladší strážmistr SNB Rudolf Kočí byl zastřelen a mladší strážmistr František Háva byl těžce zraněn.

Spolu s Josefem Hasilem přecházeli hranice i jeho starší bratři Julius (*1915) a Bohumil (1920). Pekař ze Zábrdí Julius Hasil poskytoval ubytování bratrovi a dalším kurýrům. V prosinci 1949 před zatčením utekl do Německa, kde se stal kurýřem. Rezník Bohumil Hasil odešel do zahraničí rovněž v prosinci 1949. V táboře Valka byl získán CIC ke spolupráci. Dne 13. září 1950 byl při přechodu hranic zastřelen pohraniční stráží.

Josef Hasil ukončil svoji činnost roku 1953 a odjel do USA, kde žije dosud. V roce 2001 byla Josefu Hasilovi prezidentem ČR udělena medaile Za hrdinství.

Štěpán Gavenda se narodil 25. 6. 1920 ve Vizovicích. Vyučil se strojním zámečníkem, jako mladistvý měl řadu drobnějších kolizí se zákonem, byl také umístěn do polepšovny. Na jaře 1942 se pokusil přes Slovensko odejít k čs. zahraniční armádě, ale na hranicích byl zadržen a německým soudem odsouzen za pokus o přechod hranic na 7 měsíců vězení. Koncem války se zapojil do partyzánské činnosti a byl raněn. Dne 3. dubna 1948 byl zatčen SNB a vyslýchán pro přechod hranic. Z obav před postihem odešel do Německa, přitom pomohl utéci z věznice třem přátelům a převel je s sebou. Prošel uprchlickými tábory, naposledy Ludwigsburgem, kde byl v listopadu 1948 získán CIC ke zpravodajské činnosti. Jeho case officerem byl František Bogataj. Ve službách CIC přešel 25–30krát hranice, do Německa převedl asi 65 uprchlíků.

Dne 1. 10. 1949 byl Štěpán Gavenda v Praze zatčen. Po vyšetřování byl odsouzen 23. června 1950 Státním soudem v Praze k trestu smrti, milostí z 10. 12. 1952 byl rozsudek změněn na doživotní vězení za velezradu a vyzvědačství.

Dne 2. ledna 1952 se proboural vězeňskou zdí z obávané leopoldovské trestnice spolu s Josefem Heřmanským, Jaroslavem Burešem, Janem Hvastou, Pravomilem Reichelem a Josefem Chalupou. Na útěku Gavenda odzbrojil a zneškodnil hajného, který se skupinu pokusil zadržet. Kromě Heřmanského se všem uprchlíkům podařilo dostat se do bezpečí. Přešli hranice do Německa a americký Slovák John Hvasta nalezl azyl na americkém velvyslanectví v Praze.

Podle své výpovědi pro StB se Gavenda 1. února 1952 setkal v Chamu se svým case officerem Františkem Bogatajem – „Frankem“. Vypověděl mu, stejně jako později vyslání RSE, vše o poměrech ve věznicích, o Leopoldovu, o poměrech v ČSR. Ztratil ale Bogatajovu důvěru, a tak se spojil s vedoucím polské zpravodajské organizace Lucianem. Ani Lucian mu zřejmě nevěřil, a tak se Gavenda spojil s agentem CIC Janem Cizíkem a takto byl vyslán 19. října 1952 k získávání zpravodajských informací v Československu. Hranice přešel v prostoru Hory Sváté Kateřiny do NDR, na hranicích mezi východním a západním Německem byl zadržen 5. listopadu 1952 vojáky sovětské armády. Po zadržení využil Štěpán Gavenda situace, odzbrojil eskortu a dal se na útěk. Po krátkém pronásledování byl ale znovu dopaden. 10. března 1953 byl pak z NDR předán do Československa.

Při vyšetřování údajně řekl: „Na svoji obhajobu nemám, co bych řekl, a celou svoji ilegální protistátní činnost jsem dělal cílevědomě a s jasným vědomím co nejvíce škodit dnešním lidové demokratickému zřízení.“

Při hlavním líčení Krajského soudu v Uherském Hradišti 15. dubna 1954 Gavenda řekl: „Nemohu dnes říci, zda na myšlenku opět se věnovat špionáži jsem přišel ještě v době, kdy jsem se ukrýval v republice po svém útěku z vězení v Leopoldově. Když však se mně přechod přes hranice zdařil a já jsem byl v západním Německu, byl jsem rozhodnut, že opět vstoupím do služeb jako agent. Právě proto jsem si nechal zavolat svého šéfa Františka Bogataje. Od myšlenky špionážně pracovat jsem neupustil ani tehdy, když jsem byl odmítnut napřed Františkem Bogatajem a pak polskou špionážní službou. Právě proto jsem vyjednával s Janem Cizíkem, což mělo sloužit k tomu, aby mně tento dopomohl k cestě do republiky.“

Krajský soud v Uherském Hradišti 15. dubna 1954 Štěpána Gavendu odsoudil k trestu smrti. Rozsudek byl vykonán 28. 6. 1954 ve věznici Praha-Pankrác.

Kurýř Josef Hasil v uniformě SNB. Courier Josef Hasil in his SNB uniform.

Štěpán Gavenda na civilní fotografii. Štěpán Gavenda in a civilian photograph.

Štěpán Gavenda na fotografii z vyšetřovacího spisu StB. Štěpán Gavenda as photographed for his StB case file.

Selected courier biographies

Jaroslav Kaska, kurýř, který byl zatčen a popraven v roce 1953.

Josef Hasil was born in Zábrdí near Prachatice on 8 February 1924. He joined the Communist Party in 1945, was a National Security Corps (SNB) sergeant, and served with the Zvonková border unit in the District of Český Krumlov. The State Court in Prague sentenced him to 9 years pursuant to Act No. 50/1923 Coll. on February 2, 1949. The reason was that on October 20, 1948, he and Sgt. Zdeněk Vyleta deserted to Germany, guiding three refugees for compensation. They were arrested upon return from Germany on October 25, 1948.

Hasil served his time in a labor camp in Dolní Jiřetín near Most. On May 9, 1949, he and a fellow convict fled the site of the Kolumbus Mine and left for Germany. He worked as a courier, crossing the border many times. His success earned him the “King of Sumava” moniker. Many of Hasil’s collaborators in Czechoslovakia were persecuted and sentenced to many years’ imprisonment. On December 7, 1949 he was involved in a shooting against SNB members near České Zleby in the Prachatice District. Junior SNB Sgt. Rudolf Kočí was shot, and Junior Sgt. František Háva seriously injured by gunfire.

Josef Hasil’s older brothers Julius (*1915) and Bohumil (*1920) also crossed the border. A Zábrdí baker, Julius Hasil sheltered his brother and other couriers. He fled to Germany to avoid arrest in December 1949 and became a courier. Butcher Bohumil Hasil also left the country in December 1949. The US Counter Intelligence Corps (CIC) recruited him at the Valka camp. A border guard shot him attempting to cross the border on September 13, 1950.

Josef Hasil stopped his activity in 1953 and left for the US, where he lives to date. The President of the Czech Republic award ed him with the Heroism Medal in 2001.

Štěpán Gavenda was born in Vizovice on 25 June 1920. He was a locksmith engineer by vocation; during adolescence he had had several petty collisions with the law and had stayed in a youth detention center. He tried to reach the Czechoslovak army abroad in the spring of 1942 via Slovakia, but was caught on the border and sentenced by a German court to 7 months in prison for attempting to cross the border. He got involved in guerrilla activities towards the end of the war and was injured. The SNB arrested him on April 3, 1948, and interrogated him for crossing the border. Fearing persecution, he left for Germany, helping three friends to escape from prison and bringing them along. He went through several refugee camps, the last being Ludwigsburg, where the CIC recruited him for intelligence work in November 1948. František Bogataj was his case officer. He crossed the border between 25 and 30 times for the CIC, guiding about 65 refugees to Germany.

Štěpán Gavenda was arrested in Prague on October 1, 1949. Following the investigation, he was sentenced to death by the State Court in Prague for high treason and espionage on June 23, 1950; an amnesty of December 10, 1952 changed his sentence to life imprisonment.

On January 2, 1952, he broke through the wall of the feared Leopoldov prison with Josef Heřmanský, Jaroslav Bureš, John Hvasta, Pravomil Reichel, and Josef Chalupa. On the run, Gavenda disarmed and neutralized a gamekeeper who tried to hold the group up. Except for Heřmanský, they all reached Germany safely. American-Slovak John Hvasta was granted asylum at the US Embassy in Prague.

Gavenda testified to the StB that he met his case officer, František Bogataj, AKA “Frank,” in Cham on 1 February 1952. He told him – and RFE later on – everything about the situation in prisons, in Leopoldov, and in Czechoslovakia. Bogataj no longer trusted him, so he contacted Lucian, the head of the Polish intelligence organization. But Lucian probably did not trust him either, so Gavenda contacted the CIC agent Jan Cizik, and was sent on a mission to collect information in Czechoslovakia on October 19, 1952. He crossed the border to the DDR in the Hora Sváté Kateřiny area, and Soviet Army soldiers caught him on the border between East and West Germany on 5 November 5, 1952. After his arrest, Štěpán Gavenda made use of the situation, disarmed his escorts and fled, but was captured again following a short pursuit. He was transported from the DDR to Czechoslovakia on 10 March 1953.

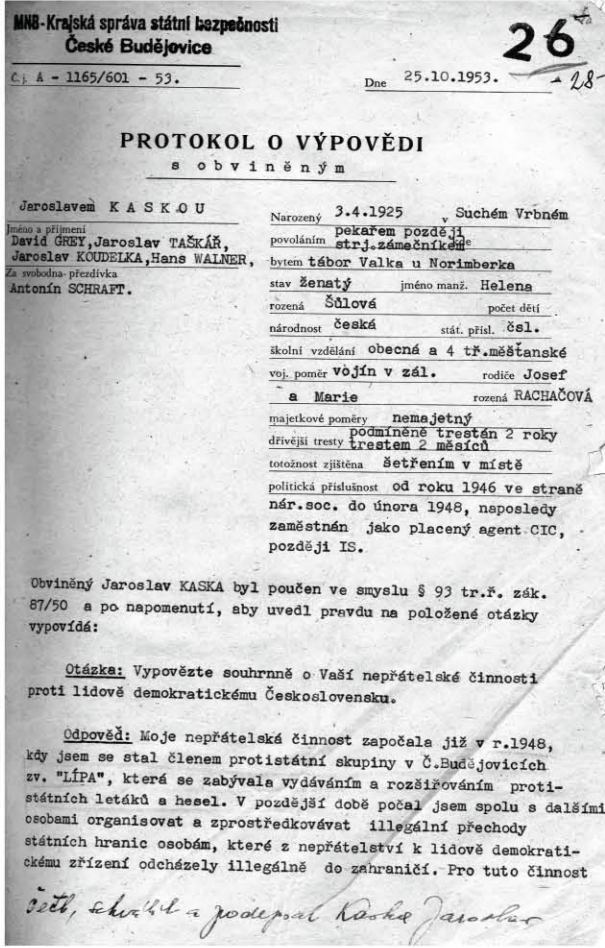
He reportedly said during the investigation: “I have nothing to say in my defense, and I conducted all of my illegal anti-state activity on purpose and with a clear view to damaging the current people’s democratic regime as much as possible.”

Gavenda said during the main hearing before the Regional Court in Uherské Hradiště on 15 April 1954: “I cannot say today if the idea of working in espionage again occurred to me while still hiding in the country following my escape from prison in Leopoldov. But when I succeeded in crossing the border and was in West Germany, I was determined to join the service as an agent again. This is why I called up my boss, František Bogataj. I did not abandon the idea of espionage even having been rejected by František Bogataj first and the Polish espionage service later. For that reason I negotiated with Jan Cizik, the purpose of which was to make him help me get into the country.”

The Regional Court in Uherské Hradiště sentenced Štěpán Gavenda to death on April 15, 1954. He was executed in the Prague-Pankrác prison on June 28, 1954.

Fotografie z vyšetřovacího spisu StB, na níž kurýř Jaroslav Kaska po zatčení demonstruje ukrytí tablety s cyanalká. Photograph from the StB case file showing courier Jaroslav Kaska demonstrating the hidden potassium cyanide tablet following his arrest.

První strana protokolu s Jaroslavem Kaskou. First page of minutes taken with Jaroslav Kaska.

^[1] Důvodem byla skutečnost, že 20